

naše vezi

DECEMBER 2015

INTERNA IZDAJA, št. 65

ZDVI SLOVENIJE, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

Srečno 2016!

*Posebno nežne žarke tisti dan
je sonce na zemljo poslalo.
Ko je zatonilo za goro,
je rožnato nebo ostalo.*

Anica Klemenčič

naše vezi

VSEBINA 65. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 novoletni poslanci predsednikov zvez
- 4 mednarodni dan invalidov
- 5 slavnostna skupščina zdcijs
- 7 staranje z invalidnostjo
- 8 nasilje nad invalidi
- 9 vloga neprofitnih organizacij

v razmislek

- 10 evgen bavčar: nepriznani junaki nedokončanih vojn

iz naših društev

- 12 ptujčani na izletu v bistri in ljubljani
- 12 delavnica v anhovem
- 13 v ekomuzeju v žalcu
- 13 dan odprtih vrat v dvi v novem mestu
- 14 pestri meseci v dcivs ljubljana
- 15 v spomin na borce radomeljske čete

gradili so naša društva

- 16 vinko kolenc – dvi celje

naše zgodbe

- 17 zora adlešič – življenje z umetnostjo
- 17 milka povše - pesnica

obveščamo

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev
civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:

ZDVI SLOVENIJE, Hacquetova 4,
1000 Ljubljana, tel.: 01 300 69 69

GLAVNA UREDNICA:

Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:

Vladimir Pegan, Bojan Černjak, Janez Štrbenc,
Zdravko Zore, Andreja Rožič

OBLIKOVANJE: Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci Naših vezi!

Leto je spet naokoli. Zgodilo in dogajalo se je marsikaj, tudi takšne stvari, za katere v začetku leta niti pomislili ne bi, da je mogoče, da se pripetijo. Razburkalo je naša življenja in morda spremenilo vzorce našega razmišljanja. Val beguncev, ki ne poneha, je zagotovo vplival na naša doživetja ali pa priklical na dan razmišljanja, za katere niti vedeli nismo, da jih imamo. Državo ograjujemo z žičnato ograjo, v naši in vseh sosednjih državah po meji patrolirajo vojaki pa še na referendum smo šli, katerega tema je razburkala strasti kot še nobena do zdaj. In vse to na praznični december, ki ga po navadi označujemo kot veselega. Veseli december torej vsem.

In povrh vsega naštetega v tem in prihodnjem letu praznujemo še eno pomembno obletnico, ki pa bi morala biti ne le priložnost za veselje, ampak tudi za resen premislek. Mineva 25 let od plebiscita, naše odločitve za samostojno državo in s tem poti do slovenske ustave, slovenskih institucij in ne nazadnje slovenske vojske. Tako bomo v prihodnjem letu zaznamovali tudi 25 let od vojne za osamosvojitve, ki – kot vi najbolj veste – ni minila ne brez žrtev in ne brez novih invalidov. Prav je, da se spomnimo tudi teh žrtev in znova poudarimo nesmiselnost vojn, čeprav se to ob grozljivih slikah, ki nam jih letos predvsem iz Sirije, a tudi afriških držav, Afganistana, Iraka in ... Pariza prinašajo mediji, zdi kot vpitje žejnega v puščavi.

Ne gre le za vojake, gre tudi za vse tiste »navadne« ljudi, ki so danes civilni invalidi vojn in katerih usoda bi morala biti opomin, da se dogodka, ki jih opisujem, ne bi dogajali in zgodili. Na to v rubriki V razmislek opozarja civilni invalid in priznani (slepi) fotograf Evgen Bavčar: »Beseda mir je lepa in velika, žal je pa mi (civilni invalidi vojn op.a.) ne moremo izreči z zanosom in svečanostjo. Smo nepoklicni pirotehniki, ki smo s svojimi telesi odstranjevali ostanke vojn. V nekem smislu smo človeški roboti za odstranjevanje eksploziva z minskih polj širom sveta. Smo prisiljeni udeleženci vojn, ki so se za druge že končale.«

Pa vendar, kot je v novoletni poslanici zapisal predsednik ZDVIS-a Janez Podržaj, bodimo veseli, da živimo v svobodi, v svoji državi in skušajmo premagati malodušje. »Mnogokrat smo primorani pozabiti na težave iz preteklosti, da lahko živimo sedanost. Imejmo upanje in vero v boljšo prihodnost kljub težavam. Poskušajmo premagati malodušje in strah. To samo po sebi ni rešitev težav in krize, toda brez tega poguma se s problemi sploh ne moremo uspešno soočiti in jih rešiti,« je zapisal predsednik ZDVIS-a.

In naj končam s še eno Podržajevo mislijo, s katero se globoko strinjam: Ne glede na razmere in izzive, s katerimi se soočamo danes, so v življenju vselej nekatere temeljne resnice, mimo katerih ne moremo. Ena med njimi je, da smo si vsi ljudje podobni v želji po sreči, zdravju in blaginji. Veliko lahko naredimo za boljše odnose med nami, za človekove pravice in za boljšo kakovost življenja vseh nas.

Zato, ko mislimo nase, mislimo tudi na druge. Naj bo leto ki prihaja dobro za vse Vas, vaše bližnje pa tudi vse druge ljudi, ki iščejo svoj prostor pod soncem. Srečno.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

NOVOLETNI POSLANICI PREDSEDNIKOV ZVEZ

S poštovani vojni invalidi, članice in člani naših društev!

Končuje se leto, ki nas je zaznamovalo z raznimi dogodki, ki so nam prinesli marsikatero novo izkušnjo in spoznanje. V drugi polovici leta je iz držav bližnjega vzhoda in Azije proti Evropi pljusnil val beguncev. Pre nekateri si z begom iz vojnih območij rešujejo svoja življenja. Seveda so med njimi tudi tako imenovani ekonomski migranti, ki so se pridružili bežeči reki ljudi v upanju in želji po boljšem življenju, čeprav prihajajo iz držav, kjer ne divja vojna.

Bodimo veseli in zadovoljni, da imamo vsaj mir, saj to je ena izmed neizmernih vrednot, ki pa ni dana vsakemu prebivalcu našega planeta. V preteklem letu se je, zlasti ob naravnih nesrečah, izkazala nesebičnost, požrtvovalnost in solidarnost ljudi na Slovenskem ter občutek za skupno dobro. Mnogi smo si prizadevali za naš vsestranski razvoj in za naše skupne vrednote.

Negotovost se pričakuje tudi v letu, ki prihaja. Svet in z njim tudi Slovenija si prizadevata za iskanje ugodnih rešitev za izhod iz finančne in gospodarske krize. Na preizkušnji bo sposobnost vseh nas, da se najdejo rešitve za nakopičene težave in zagotovitev varnosti prebivalstva ter okolja.

Na preizkušnji bo tudi sposobnost naše države in zlasti naše vlade, da izvede premišljene in učinkovite ukrepe, ki bodo krepili našo solidarnost in zaupanje, našo gospodarsko moč in medsebojne vezi in spoštovanje v naši družbi.

Mnogokrat smo primorani pozabiti na težave iz preteklosti, da lahko živimo sedanjost. Imejmo upanje in vero

v boljšo prihodnost kljub težavam. Poskušajmo premagati malodušje in strah. To samo po sebi ni rešitev težav in krize, toda brez tega poguma se s problemi sploh ne moremo uspešno soočiti in jih rešiti.

Vsaka kriza prinaša tudi priložnosti. V preteklosti se je na Slovenskem že dokazalo, da znamo najti pravo pot. Ni dvoma, da smo tega sposobni tudi zdaj. Imamo izkušnje, samo mo drosti in samozvesti nam mnogokrat primanjkuje.

Ne glede na razmere in izzive, s katerimi se soočamo danes, so v življenju vselej nekatere temeljne resnice, mimo katerih ne moremo. Ena med njimi je, da smo si vsi ljudje podobni v želji po sreči, zdravju in blaginji. Veliko lahko naredimo za boljše odnose med nami, za človekove pravice in za boljšo kakovost življenja vseh nas. V invalidski organizaciji je potrebno več storiti za pomoč bolnim, ostarelim in vsem drugim, ki potrebujejo našo pomoč. Skrb za skupno dobro naj bo tudi v prihodnje naše vodilo.

Vsem vojnim invalidom in njihovim družinskim članom, članom društev vojnih invalidov, sodelavcem, strokovni službi ZDVIS in bralcem Naših vezi želim ob vstopu v novo leto mnogo zdravja, sreče in uspehov.

Naj bo torej leto, ki je pred nami, leto zaupanja, leto pogumnih in modrih odločitev, naj bo to čas naših najboljših dejanj.

Vsem voščim srečno v letu 2016!

Janez Podržaj,
predsednik Zveze društev vojnih invalidov Slovenije

Upam reči, da smo leto 2015 uspešno preživeli. Poudarim naj dobro in strpno sodelovanje vseh sodelujočih pri izvajanju nalog Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije.

Za nas, civilne invalide vojn, je bilo leto 2015 jubilejno leto, posvečeno 45. obletnici organiziranega delovanja CIV Slovenije.

V mesecu juniju smo imeli odmevno novinarsko konferenco. Vsi pomembnejši mediji v Sloveniji so objavili obširne prispevke o civilnih invalidih vojn.

Osrednje proslave v Celju, bila je 11. junija 2015, so se udeležili CIV iz vse Slovenije in številni pomembni gostje, med njimi predsednik RS Borut Pahor, ki nas je počastil s slavnostnim nagovorom.

8. decembra 2015 smo posvetili nekoliko časa in pozornosti tudi sebi, se pravi tistim, ki neposredno aktivno delujemo v zvezi in društvih, da vse dobro poteka. Tako smo se sestali na slavnostni skupščini zveze, kjer je

podpredsednik Jože Zupanc odlično vsebinsko orisal glavne poteze organiziranega delovanja naše zveze.

Leto 2015 je prineslo kadrovske spremembe v strokovni službi zveze. Dolgoletna tajnica Nataša Kogoj se je odločila, da z zvezo prekine delovno razmerje. Za določen čas enega leta, je UO zveze na delovno mesto vršilke dolžnosti glavne tajnice potrdil prav tako dolgoletno sodelavko v zvezi Andrejo Rožič; na njeno delovno mesto za ta čas pa Majo Krajnc. Spremembe so se zgodile sredi leta in za zdaj lahko rečem, da se je ta tandem že dobro uvedel v delo.

Kot predsednik zveze sem se v iztekajočem letu na povabila društev udeležil sej organov društev - UO ali občnega zbora pri vseh naših društvih. Tako moram pohvaliti delo vsakega od društev in tudi sodelovanje predstavnikov društev v organih zveze. Lahko si samo želim, da se tak način dela in sodelovanja nadaljuje tudi vnaprej.

Veliko dela na zvezi, posebej s strani službe zveze, je bilo v tem letu opravljenega pri izvajanju posebnega socialnega programa ohranjanje zdravja in programa usposabljanja za aktivno življenje. Pri prvem je treba posebej poudariti razširitev na zdraviliško in klimatsko zdravljenje ter sofinanciranje izvajanja terapij in bivanja v zdraviliščih za CIV. Žal so naše enote za ohranjanje zdravja s strani CIV premalo izkoriščene. Tu bo potrebno več angažiranosti s strani društev. Glede drugega posebnega socialnega programa pa je zveza izvedla vrsto posebnih delavnic z zelo strokovnimi predavatelji na različne teme pri vseh društvih na terenu. S strani upravičencev programa so bila predavanja zelo dobro sprejeta, kar se kaže tudi v številčni udeležbi CIV.

Naj usmerim misli še v prihodnje leto. Seveda želim, da se vse dobre vsebine ponovijo in še izboljšajo. Posebej

želim, da bi imeli invalidi ob sebi ljudi, s katerimi bomo res lahko dobro sodelovali in delovali in bo na ta način naše življenje še lepše oziroma bolj kakovostno. Tako v osebnem življenju kot pri našem organiziranem delovanju.

V letu 2016 želim vsem CIV, Vašim najbližjim, Vsem, ki kakorkoli sodelujete za dobrobit CIV, trdnega zdravja in seveda tudi dovolj sreče, da bomo leto dobro prebrodili. Kot predsednik zveze si seveda želim tudi nadaljevanja in še izboljšanja dobrega sodelovanja pri našem organiziranem delu.

Prijetne in doživete božično novoletne praznike!

Adolf Videnšek, predsednik Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije

MEDNARODNI DAN INVALIDOV - RASTIMO SKUPAJ V EVROPI BREZ OVIR

Sprejem, ki ga za predstavnike invalidskih organizacij, organizirajo predsednik države, predsednik vlade in predsednik Državnega zbora Republike Slovenije ob 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov je že tradicionalni dogodek.

Tako smo se predstavniki invalidskih organizacij v Sloveniji, 3. decembra 2015 udeležili sprejema pri predsedniku države Borutu Pahorju. Na sprejemu so bili tudi predstavniki državnega vrha, in sicer ministrica za obrambo Andreja Katič, ki je nadomeščala predsednika vlade Mira Cerarja in predsednik državnega zbora Milan Brglez. Navzoči sta bili tudi direktorica Direktorata za invalide Dragica Bac in varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer.

Zvezo društev civilnih invalidov vojn Slovenije sta zastopala podpredsednik zveze Jože Zupanc in v.d. glavna tajnica Andreja Rožič, Zvezo društev vojnih invalidov pa predsednik Janez Podržaj in generalni sekretar Vladimir Pegan.

Predsednik države je v nagovoru navzočim med drugim povedal:

Prav danes tej največji manjšini na svetu izkazujemo njeno edinstvenost, opozarjamo na njene dosežke, a hkrati tudi na njene probleme. Mednarodni dan invalidov. Imamo ga že več kot dvajset let, a se žal še vedno, tudi v enaindvajsetem stoletju, kdaj srečamo z izključevanjem in predsodki do ljudi, ki si tega ne zaslužijo. Zaslužijo si naše spoštovanje. A ne zato, ker je njihova pot do cilja bolj strma, njihov napor skoraj nadčloveški in morda zato njihov uspeh toliko bolj cenjen. Zaslužijo si ga, ker so ljudje. To je bistvo dneva, ki ga danes obeležujemo. Enakopravnost. Sprejemanje. Strpnost. Obzirnost. Spoštovanje. Respect.

Včasih so invalidi pogumnejši in ambicioznejši, ko posegajo po zvezdah, ko uresničujejo svoje sanje. Včasih jih moramo tudi mi dohitevati. Vsak dan nam s svojimi dejanji dokazujejo, da za njih ni ovir. Lahko so vzor vsakemu izmed nas, ki si ne upa in nima dovolj poguma, da bi uresničil svoje sanje in razvil svoje talente. Naša dolžnost je, da po svojih najboljših močeh vsakomur nesebično omogočimo njegovo edinstvenost. Prepoznati moremo njihove potenciale in jim s kančkom večje pozornosti in potrpežljivosti pomagati pri premagovanju izzivov v življenju. To ni politično vprašanje, to je vprašanje človečnosti. In vedno znova me dobre prakse, inovativni projekti srčnih ljudi prepričajo, da je cilj sleherne družbe vključujoča družba.

Slovenija je takšna družba. A del te odgovornosti mora prevzeti tudi država. Ti programi morajo biti v funkciji že obstoječih. Zakonodajni organi in pristojna ministrstva morajo še naprej prisluhniti in po svojih najboljših močeh oblikovati ukrepe v dobrobit najšibkejših. In najpomembneje - poslanstvo posameznikov, ki dnevno bdijo nad razvojem posebnih

Foto: D. Novakovič, STA

ljudi, mora biti ustrezno priznano.

Predstavniki invalidskih organizacij, starši, skrbniki, prijatelji, skratka vsi, ki delate z izjemnimi ljudmi. Vam gre danes moja zahvala, zahvala vseh naših ljudi in države. Vi z njimi delate, razmišljate in jim pomagata sanjati. Hvala.

Srečanje je minilo v prijetem vzdušju in pogovoru predstavnikov invalidskih organizacij s predstavniki državnih organov.

**Andreja Rožič in
Vladimir Pegan**

SLAVNOSTNA SKUPŠČINA ORGANOV ZDCIVS OB 45. OBLETNICI ORGANIZIRANEGA DELOVANJA

Leto 2015 je bilo za Zvezo društev civilnih invalidov vojn Slovenije jubilejno leto, saj smo zaznamovali 45. let organiziranega delovanja Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije.

22. decembra leta 1970 je bil v prostorih takratne skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik, na Trgu Mladinskih delovnih brigad 7, ustanovni občni zbor. Zbralo se je 52 civilnih invalidov vojn - delegatov iz vse Slovenije, razen za področje Gorice in Kopra, ki pa so se Zvezi društev civilnih invalidov vojn Slovenije priključili nekoliko kasneje.

V prvi republiški odbor so bili izvoljeni:

za območje Celja:

Anton Janežič, Adolf Videnšek

za območje Kranja:

Ciril Drinovec, Franci Kovačič

za območje Ljubljane:

Janez Hrovat, Pavel Janežič, Janez Jereb, Evgen Jurič, Štefan Mrvar, Ivan Povše

za območje Maribor:

Franc Donko, Mirko Zupančič

za območje Novega mesta:

Franc Smolič, Jože Zupanc

Prvi predsednik zveze, ki se je takrat imenovala Zveza civilnih žrtev vojne Slovenije, je bil Štefan Mrvar, prvi tajnik pa Jože Zupanc.

Najpomembnejše delo, ki ga je v letih delovanja opravil ZDCIVS, je pridobitev posebnega zakonskega varstva civilnih invalidov vojn. Danes pa delo zveze in njenih organov temelji predvsem na ohranjanju že pridobljenega zakonskega varstva civilnih invalidov vojn in izvajanju posebnih socialnih programov.

22. junija 2015 smo v Celju z vseslovenskim srečanjem civilnih invalidov vojn in osrednjo proslavo s slavnostnim govornikom, predsednikom države Borutom Pahorjem proslavili jubilejno leto.

8. decembra 2015 pa je bila v počastitev 45. let organiziranega delovanja zveze še slavnostna skupščina organov Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije.

Kot da se zgodovina ponavlja, se je tudi 45 let kasneje,

tokrat slavnostne skupščine zveze, udeležilo 52 članov - civilnih invalidov vojn.

Navzoče je najprej nagovoril predsednik zveze Adolf Videnšek. Poudaril je, da so civilni invalidi vojn produkt vojn in vojnega nasilja in temu ne more in ne sme nihče oporekati. Leto 2015 je bilo namenjeno zaznamovanju 45. obletnice organiziranega delovanja zveze, tokratna slavnostna skupščina pa je bila namenjena civilnim invalidom vojn, ki že leta in leta neutrudno delajo kot prostovoljci ali kot zaposleni na zvezi. V kratkem nagovoru se je spomnil tudi preminulih civilnih invalidov vojn, ki so bili pionirji pri soustvarjanju varstva civilnih invalidov vojn ali pa so tako ali drugače sodelovali pri delu zveze. Navzoči so jih počastili z minuto molka.

Slavnostni govornik je bil Jože Zupanc, civilni invalid vojn, ki se je podpisal pod vabilo za sklic ustanovnega občnega zbora, civilni invalid vojn, ki je svoje življenje posvetil boju za pravice civilnih invalidov vojn. Ne glede na to ali je bil predsednik zveze, podpredsednik zveze ali član upravnega odbora zveze, je bil vedno med prvimi, ko se je bilo treba zavzeti za civilne invalide vojn.

V govoru nam je predstavil besedni album s slikami in nas popeljal po zgodovini Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije:

Prve slike. Od gozda za vasjo se je vrnil zategnjen odmev eksplozije. Vaščani so se prestrašeno spogledovali in si govorili, počilo je zadaj za hišami na vrtovih. Šestletni deček je čutil,

da mu je nekaj vročega spolzelo licih, usta je nabral na jok in padel v nezavest.

Zažvižgalo je po zraku, vedno glasneje in pol tiste hiše, kjer je bil Slavko, je odneslo. Po tem je Slavko skakal po eni nogi in govoril: «noga me boli, noga me boli», seveda je mislil na tisto nogo, ki je ni imel več.

Ob koncu 2. svetovne vojne so okupatorji ogromno razstrelivnih sredstev metali po državi, celi Jugoslaviji in Sloveniji.

Tako je Franci videl na cesti lep avtomobilček. Sklonil se je in ga pobral in takoj poskusil, če se kolesa na avtomobilu vrtijo. Potegnil je po eni dlani in drugi dlani in eksplodiralo je ... Tone je našel zeleno nalivno pero, odvil ga je in prsti so izginili izpred njega. In tisti ki je našel vžigalnik ... Še po bencinu je dišal. Uprasknil ga je in od takrat naprej ni nikoli več videl – saj je to naredil pred obrazom, hotel si je prižgati cigareto.

To so samo nekateri drobci tistih žalostnih dogodkov, ki jih je bilo ob koncu II. svetovne vojne 23.000 v Sloveniji. Vsaka vojna je grda. V vsaki vojni matere ene in druge strani jokajo. V vsaki vojni se borijo za neke ideale ... ampak vedno in vedno trpi civilno prebivalstvo ... in v tem smo bili tudi mi, civilni invalidi vojn Slovenije.

Naslednja slika. V zavodu za slepo mladino sedijo v sobi štirje fantje in se resno pogovarjajo: «pa kako vraga, da imajo nekateri, ki so pač v vojni postali invalidi invalidnine, mi pa ne. Kaj naj naredimo, da bomo tudi mi prišli do invalidnin. ... Težko je bilo ... Nihče jih ni hotel slišati. Kamorkoli so prišli so jih odločno zavračali. In vedno so jih odpravili z istimi besedami – zadevo mora podpisat nek organ, ki bo s stampiljko in s svojo podpisom to overil.

Naslednja slika. Majhna zasebna hiša nekje na Primorskem. V kuhinji za mizo sedijo moški različnih starosti, gospodinja pa za štedilnikom pripravlja čaj za vse. Pa pravi eden, kako hudiča si upajo trditi, da je socializem boljši od kapitalizma, ko smo vendarle v času kapitalizma imeli invalidnine, sedaj ko smo v socializmu, so nam jih pa vzeli. Kaj naj naredimo? Po dolgem pogovoru je bil sprejet sklep ... «vložili bomo tožbo zoper vlado Jugoslavije na Zvezno sodišče in ta dokument podpisali z upravičenci iz Primorske».

To je bilo za tiste civilne invalid vojne, ki so imeli v času Italije že priznane invalidnine. Zelo zelo trpeče življenje so imeli. Niso jim priznavali ničesar. Gledali so jih kot protidržavne elemente. To je bila zgodba iz Primorske.

Naslednja slika. V Ljubljani, gostišče Šestica ... Sedi nekaj slepih fantov in dva videča pravnik in se pogovarjajo, kaj narediti, da bodo končno prišli do sistemskega varstva za civilne invalide vojn. Bili so si enotni: «Moramo za vsako ceno nekje ujeti predsednika Tita in mu vročiti v pisni obliki naše upravičene zahteve». Pri Gospodarskem razstavišču v Ljubljani skoraj da niso zaprli Pavleta Janežiča in njegove Mojco, ker sta za vsako ceno želela priti do Tita. Tudi Jože Zupanc je hotel za vsako ceno vročiti pismo Titu, vendar mu ni uspelo.

Naslednja slika. V avtobus vstopi slep mlajši moški, plača šoferju vstopnico, pri zadnjih vratih avtobusa vstopi miličnik, ki je imel nalogo kontrolirati, kam gre in kje se bo slepi moški nahajal. Tako so ga spremljali 3 tedne, saj je zagrozil, da bodo civilni invalidi vojn demonstrirali pred takratno skupščino SRS. Niso jim verjeli, vendar pa so vseeno s policijo nadzorovali organizatorja. Da bi se prepričali, kaj se bo v resnici zgodilo, so poslancu Jonaku naročili, naj v Celju, na takratnem združenju civilnih invalidov vojn za celjsko področje, povpraša ali je res, da poteka organizacija za demonstracije v Ljubljani. Za kasnejša dogajanja je bilo zelo pomembno, da so takrat poslanca Jonaka nalagali in mu povedali, da je rezerviran vagon na vlaku za Ljubljano, s katerim bodo šli CIV iz območja Celja na demonstracije v Ljubljano. Šele tedaj verjeli, da se resnično nekaj pripravlja. Sprejel nas je podpredsednik takratne Skupščine SRS na polurni razgovor. Razgovor se je začel ob dveh popoldne, končali smo ob osmih zvečer. Bil je zelo težak pogovor pa vendarle sva si podpredsednik takratne skupščine in jaz (op. Jože Zupanc), ki sem vodil komisijo za vprašanje CIV pri Zvezi slepih, segla v roko, in sicer z dogovorom, da bom jaz preprečil demonstracije, on pa bo poskrbel, da bo naš predlog zakona prišel v obravnavo v Skupščino.

Tajnik Skupščine me je sprejel pri govorniškem pultu in besen sem bil, ker je poslanec Cek iz Trbovelj hotel spet umakniti razpravo o zakonu s trditvijo, da nimamo dovolj natančnih statističnih podatkov, da bi lahko odločali o zakonu Mislim, da včasih slaba volja in jeza pomagata, da zaradi tega govoriš tako kot govoriš. Jaz do takrat nisem nikoli tako dobro govoril in po tistem tudi nikoli več tako, kot sem takrat v skupščini. Predsedujoča seji skupščine je vstala izza predsedniške mize in je prišla pogledat, od kod berem svoj govor. Roke sem imel prekržane na govorniškem pultu in sem samo govoril in govoril. Zakon je bil takrat sprejet. To je bila prelomna situacija, ko smo vendarle uspeli nekaj doseči. Žal takrat samo za 100-odstotne civilne invalide vojn. Ko smo se začeli civilni invalidi vojn povezovati na območju takratne v Jugoslavije pa so se zadeve, sicer težko in zelo počasi, a vendarle, začele premikati.

Nova slika. Pred Beli dvor v Beogradu pripeljejo trije taksiji z invalidnimi ljudmi, ki gredo v stavbo in se posedejo okoli mize. V prostor vstopi Tito in začne se pogovor. Tito, kate-rega ime danes nekateri mažejo, pa je ob koncu pogovora s predstavniki civilnih invalidov vojn vendarle pošteno rekel: «Ne, moremo mimo tega. Tudi vi ste invalidi vojn in temu primerno je treba z medrepubliškim dogovorom v vsej Jugoslaviji to urediti.». Takrat so se vrata državnih organov priprla in začelo se urejanje varstva civilnih invalidov vojn tudi drugje po Jugoslaviji in seveda za civilne invalide vojn v Sloveniji z nižjimi stopnjami invalidnosti.

Nova slika: Dunajska 129, prostori zveze: Predsednik in podpredsednik se pogovarjata o trenutnem stanju in ugotovita da je predsednik vlade obljubil da bo sprejel

predstavnik civilnih invalidov vojn na razgovor zaradi vprašanja usklajevanja invalidnin in sprememb varstva za družinske člane. Nevzdržno je namreč, da se lahko dogaja nekaj takega, da žena/mož težkega invalida ostane doma, da celo življenje pomaga invalidni ženi/invalidnemu možu ali pa zaradi tega opravlja poklic, ki je slabše plačan. Ko on (invalid)/ona (invalidka) premine, pa vdova/vdovec ostane praznih rok ali pa z nesramno nizkim prejemkom

od države. To je potrebno urediti in to bomo uredili. Čas je, da te stvari spravimo v red. Najverjetneje ste slišali, da je predsednik vlade izjavil, da ne bomo zahteval vojn invalidnin/odškodnin, ker smo že predaleč od tega časa. Nihče, ampak res nihče, nima pravice v imenu civilnih invalidov vojn odstopit od zahtevka za vojno odškodnino. To mora biti plačano in na tem bomo delali.

Andreja Rožič

STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Združeni narodi so leta 1992 mednarodni dan invalidov (3. december) razglasili z namenom, da bi v najširši družbi spodbudili boljše razumevanje problematike, povezane z invalidnostjo in z vključevanjem invalidov v družbo. Mednarodni dan invalidov je priložnost, da se spomnimo na pravice invalidov do socialne vključenosti in do zagotavljanja enakih možnosti. Vsako leto je poudarek na drugi temi. Glavna tema letošnjega dneva invalidov je »*Odraščajmo skupaj v Evropi brez ovir* (Growing together in a barrier-free Europe)«.

Svet Evrope je leta 2008 sprejel Akcijski načrt za invalide 2015 s poudarkom na staranju in invalidnosti v 21. stoletju. V letu 2009 je Odbor ministrov EU-ja sprejel Priporočilo CM/Rec(2009) o staranju in invalidnosti v 21. stoletju: trajnostni okviri za boljšo kakovost življenja v vključujoči družbi. To so podlage za sprejem nacionalnega akcijskega programa za invalide.

Analiza izvajanja Akcijskega programa za invalide 2007 – 2013

Kot pozitivno je ocenjeno, da je Slovenija v Akcijski program za invalide 2007 – 2013 (API) vključila tudi cilj »Staranje z invalidnostjo« in ukrepe, ki bi jih morali uresničevati različni resorji in institucije na vseh ravneh. S tem se je Slovenija zavezala zagotoviti neodvisno življenje starejšim in starajočim se invalidom ter jim omogočiti dostopanje do fizičnega in vsega grajenega okolja, do vseh informacij, komunikacij, informacijskih in drugih tehnologij kot tudi primerno institucionalno varstvo ter spodbujanje samopomoči, čim daljše bivanje v domačem okolju in nudenje dolgotrajne oskrbe.

Svetovni trend staranja opozarja na podaljšano življenjsko dobo, večja se delež starajočih in starih ljudi z invalidnostjo. Temeljno načelo načrta poudarja enake možnosti, nediskriminacijo, spoštovanje in sprejemanje invalidnosti kot dela človekove raznolikosti in opredeljuje pravice do neodvisnega in aktivnega načina življenja. V teh dveh skupinah so invalidi, ki se starajo in starejši, ki postajajo invalidi.

Med invalidi, ki se starajo, so tudi vojaški invalidi. Med njimi jih je polovica vojaških vojn invalidov iz NOB,

kar pomeni, da so visoke starosti, povprečno nad 80 let. Poleg tega so tudi vojaški mirnodobni in vojaški vojni invalidi iz leta 1991 v povprečju starejši od 60 let. Ko govorimo o članicah in članih društev vojn invalidov gresta starost in invalidnost z roko v roki.

Ne glede na prepoznan pomen povezanega obravnavanja starosti in invalidnosti in da je Evropska unija in z njo tudi Slovenija to temo vključila v dokumente, opredelila ukrepe za izboljšanje kakovosti življenja starejših invalidov, v poročilu ministrstva za delo o izvajanju API 2007 – 2013 o tem ni kaj dosti napisanega. Lahko bi rekli, da je celo spregledano. Poročilo se bežno dotakne problematike invalidov, ki se starajo, in v zvezi s tem navaja ugotovitve dveh invalidskih organizacij, od katerih je ena Zveza društev vojn invalidov Slovenije (ZD-VIS), ki je poročala o realizaciji kar 9 ukrepov od 25.

Zaradi staranja celotne populacije je treba upoštevati, da bo vse večje število starejših izpostavljeno invalidnosti kot posledici staranja. Poročilo izpostavlja, da bi bilo treba za to skupino starejših poskrbeti z dodatnimi socialnovarstvenimi programi in medicinsko podporo. Sklepamo, da se to priporočilo nanaša tudi na skupino starajočih se invalidov, kamor uvrščamo tudi vojne invalide. Za vojne invalide, ki so utrpeli okvaro zdravja zaradi pridobljene bolezni ali poslabšanja bolezni namreč velja, da odstotka invalidnosti zaradi poslabšanja bolezni pozneje ni mogoče povečati, ne glede na nadaljnje poslabšanje okvare zdravja, čeprav vemo, da se bolezenske težave s starostjo lahko povečujejo in z njimi potrebe.

Akcijski program za invalide za obdobje 2014 do 2021

V Akcijskem programu za invalide za obdobje 2014 do 2021 je pri cilju »staranje z invalidnostjo« posebej izpostavljeno, da je z ustreznimi ukrepi potrebno starejšim in starajočim se invalidom omogočiti doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je **krepite medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje**. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim

varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb. Konkretni ukrepi se nanašajo tudi na **ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših**, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom; **zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide**, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju; **zagotavljanje pravnega varstva** starejšim, ki postanejo invalidi in ne nazadnje **spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide**, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni.

S tem se podeljuje posebno mesto invalidskim organizacijam. Žal je njihovo delovanje vsako leto pred preizkušnjo, bodisi glede financiranja ali novih administrativnih zahtev (na primer prihajajoče davčne blagajne). Lahko rečemo, da bo še naprej potrebno delovanje v smeri lanskoletnega slogana dneva invalidov za »**odpravljjanje ovir, odpiranje vrat**«, kjer bo vsakomur dana priložnost, da lahko razvije svoj talent. Še marsikaj bo treba postoriti. In ker bomo kmalu vstopili v novo leto, naj bo to spodbuda vsem, da se po svojih najboljših močeh angažiramo.

Andreja Markovič

BOLEČINA

Vsa nemirna, s solznimi očmi
zrem v spomin minulih dni.

Kje, kje si oče zdaj,
ne bo te nikoli več nazaj.

Življenje tvoje in mladost,
iztrgala je kruta smrt,
jaz pa v bridkosti sem ostala
kot otrok, z žalostjo obdana.

Kdo otroka kdaj razume,
ko potoži klie srea,
to ve le vsaka mati,
ki ljubezen v srcu ima.

Misli so njene, skrb potrpljenje,
vredno ljubezni je njeno življenje,
da mati ljubeča bi vedno bila,
najlepša beseda, kar svet jih ima.

Ivana Peršič

STROKOVNI POSVET O NASILJU NAD INVALIDI

Predstavniki Zveze društev vojnih invalidov Slovenije so se 8. decembra 2015 udeležili strokovnega posveta »Nasilje nad invalidi«, ki ga je organiziralo Društvo gibalno oviranih invalidov VIZIJA. Tematiko posveta so predstavili predstavniki neprofitnega sektorja in državnih organov.

Na začetku je predsednica Društva SOS telefon, Maja Plaz, poudarila, da gre pri nasilju za zlorabo moči. Opisala je izkušnje društva z gibalno oviranimi žrtvami. Nanj se v večji meri po pomoč obračajo ženske. Tako kot društvo Vizija tudi njihovo društvo žrtvam nasilja nudi zatočišče. Poudarila je, da je pri nujenju pomoči žrtvam nasilja pomembno, da jim ponudimo konkretno rešitev, da imajo žrtve kam iti. Med razlogi, da se žrtve ne odločijo za odhod iz nasilnega okolja, je izpostavila premajhen dohodek oziroma ekonomsko nesamostojnost žrtve, premalo občinskih neprofitnih stanovanj in nezmožnost nujenja fizične pomoči. Predsednica Društva za nenasilno komunikacijo Katja Zabukovec Kerin je poleg omenjenih razlogov izpostavila tudi strah in naučeno nemoč žrtev nasilja. Pomembno je širše informiranje o programih in dejavnosti organizacij, ki nudijo pomoč žrtvam nasilja. Posebej je izpostavila problem spolnega nasilja nad otroki. Namestnik Varuha človekovih pravic Tone Dolčič je spregovoril

o nasilju države in njenih organov nad invalidi, ki ji ne zagotavljajo pravic, ki bi jih morali imeti glede na zaveze iz podpisanih dokumentov (konvencij, zakonov). Izpostavil je težave, ki se sprožijo z odvzemom poslovne sposobnosti osebam z motnjami v duševnem razvoju. Postavijo jim skrbnike, ki velikokrat ne delujejo v interesu invalida, ampak v lastnem. Ker je v pripravi novela zakona o preprečevanju nasilja v družini, je Dolčič predlagal, da se ministrstvu za delo poda pobuda, da bi se v tem zakonu predvidelo zbiranje podatkov o skupinah žrtev nasilja, posebej za invalide. Povedal je še, da tudi različne obravnave posameznih skupin invalidov lahko štejemo med nasilna dejanja do invalidov. Lea Kovač, podpredsednica Sveta RS za invalide je predstavila področje zaposlitvene rehabilitacije invalidov. Povedala je, da jih je 5 do 10 odstotkov vključenih v rehabilitacijo, povedalo, da so imeli v preteklosti izkušnje z nasiljem. Takšnih, ki »priznavajo« trenutno nasilje nad njimi, je manj kot 5 odstotkov. Izpostavila je pomen in vlogo rehabilitacijskega svetovanja, ki ima med izvajanjem lahko tudi nasilno konotacijo v smislu sprejemanja samovoljnih odločitev za invalida. V zvezi s tem je še veliko dilem, kako ta proces izvajati čim bolj v skladu z željami in odločitvami invalida. Področje invalidskega varstva ureja 71 predpisov, med njimi je

izpostavila Akcijski program za invalide 2014 – 2021, kjer so opredeljeni konkretni ukrepi za posamezno področje. Predsednik Strokovnega sveta Socialne zbornice Slovenije Brane But je v prispevku o vlogi in nalogah organov in organizacij pri obravnavanju nasilja nad invalidi poleg fizičnega, psihičnega, spolnega in ekonomskega nasilja, zanemarjanja in različnih oblik diskriminacije izpostavil tudi poniževanje invalidov. Glavnik tajnik NSIOS Goran Kustura je predstavil nekaj najvidnejših evropskih raziskav s področja nasilja nad invalidi, predvsem nasilja nad ženskami. Ena od študij (The Lancet, 2012) je pokazala, da je največja verjetnost pogostnosti nasilja nad invalidi z motnjami v duševnem razvoju. Večje tveganje za kakršno koli nasilje je za invalide kar 3,7-krat večje v primerjavi z ostalo populacijo. Predstavnik policije je povedal, da posebnih statističnih evidenc o nasilju v družini, invalidnosti, spolni usmerjenosti ipd. ne vodijo, ker za to ni zakonske podlage. Ocenjuje, da bi bilo zbiranje teh podatkov lahko občutljiva tema. Posebej je izpostavil pomen sodelovanja policije z drugimi organizacijami, kot so centri za socialno delo, ki jih obveščajo, kadar gre za nasilje, ne le nad invalidi. Tanja Hočevnar iz Zveze društev delovnih invalidov Slovenije je izpostavila pomen programov invalidskih organizacij za osveščanje invalidov o tem, kako se nasilja obraniti. Pri tem so izrednega pomena občinski akcijski načrti za invalide. Predstavnica Združenja proti spolnemu zlorabljanju je povedala, da je spolno nasilje nad invalidi še vedno tabu tema in da gre pri tem za popolno zanikanje tega problema. Potrebne bi bile raziskave tega področja in čim več takšnih javnih razprav. Predsednik Društva gluhoslepih Slovenije Dlan Anton Polutnik je spregovoril o težavah in psihičnih naporih gluhoslepih s soočanjem z njihovo dvojno invalidnostjo. Zanje je izrednega pomena, da lahko zaupajo ljudem. Poudaril je pomen samostojnega delovanja organizacije za gluhoslepe. Predstavnik Zveze Sonček je izpostavil institucionalno nasilje nad invalidi, ker da je največje tveganje za nasilje nad invalidi prav v inštitucijah. Vsekakor pa bi

se bilo potrebno hkrati z ukrepi za preprečevanje nasilja nad invalidi ukvarjati z odpravljanjem revščine, saj sta to po njegovem mnenju tesno povezani področji.

Mateja Vidner, Strokovna sodelavka Društva Vizija je predstavila evalvacijo raziskave o nasilju med invalidi, s katero so ugotavljali, ali organizacija vodi evidenco o nasilju nad invalidi in kolikokrat se je invalid obrnil po pomoč na njih. V letu 2014 so centri za socialno delo (CSD) zabeležili 793 primerov nasilja, od tega so bile v 82 odstotkih primerov žrtve ženske. V enakem obdobju so varne hiše (VH), nevladne organizacije (NVO) in krizni centri (KC) zabeležili 2.720 primerov nasilja. 83 odstotkov žrtev je bilo žensk, 5 odstotkov moških in 1,6 odstotka otrok. O primerih nasilja nad invalidi sta poročali le dve invalidski organizaciji (dva primera nasilja).

77 odstotkov Centrov za socialno delo ne vodi ločenih evidenc o žrtvah nasilja, podobno visoki odstotki so tudi pri VH, NVO in KC (01,7 odstotka) in invalidskih organizacijah (81 odstotkov). V CSD-jih so med vsemi primeri nasilja zabeležili 3,9 odstotka nasilnih dejanj nad invalidi v letu 2014 in 3,6 odstotka takšnih dejanj v prvi polovici leta 2015. Za VH, NVO in KC je odstotek nekoliko nižji, 2 odstotka oziroma 3,3 odstotka. Največkrat se žrtve nasilja prvič zatečejo po pomoč na CSD, sledi policijska postaja. Zanimiv pa je podatek, da je med žrtvami nasilja, ki jih je zabeležil neprofitni sektor, kar 26,3 odstotka tistih, ki so se na te organizacije obrnili po pomoč že več kot petkrat. Predsednica Društva Vizija, Julijana Kralj je predstavila pomen zbiranja teh podatkov. Pri tem je pozvala vse organizacije k nadaljnjemu sodelovanju na področju preprečevanja nasilja nad invalidi.

Po Konvenciji o pravicah invalidov in Zakonu o preprečevanju nasilja v družini imajo invalidi in starejše osebe individualno pravico do posebnega varstva pri obravnavi, prilagojeni njihovim posebnim potrebam.

Andreja Markovič

VLOGA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ V SISTEMU DOLGOTRAJNE OSKRBE ZA STAREJŠE IN INVALIDE

Pred kratkim sta bili opravljeni dve raziskavi, ki sta zanimivi za področje raziskovanja staranja in invalidnosti. To sta raziskava Inštituta Antona Trstenjaka z naslovom *»Staranje v Sloveniji: raziskava o potrebah, zmoglostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije«* (2013) in raziskava Inštituta RS za socialno varstvo *»Izvajanje pomoči na domu v letu 2013«*. Raziskavi se dotikata pomembnih področij starejših ljudi, za populacijo vojnih invalidov in družinskih upravičencev po zakonu o vojnih invalidih pa se mi zdijo posebej pomembne ugotovitve o tem, s kom starejši živijo, kolikšne so njihove potrebe, njihova vključenost v sistem zagotavljanja pomoči na domu in odnos do prostovoljstva.

Sobivanje in samovanje v starosti

Eden od pomembnih dejavnikov kakovosti staranja je, *s kom živijo starejši ljudje v isti hiši in istem gospodinjstvu, oziroma, ali živijo sami* – za te je nastal nov slovenski izraz *samovalec*. Podatke iz raziskave je pregledno obdelala Maja Rant. Rezultati se ujemajo s sorodnimi raziskavami. Najpogostejše je sobivanje s partnerjem oziroma zakoncem: po 50. letu starosti živi s partnerjem v istem gospodinjstvu več kot tri četrtine prebivalcev Slovenije, do 75. leta se zakonska oblika sobivanja zmanjša le za nekaj odstotkov, pri 90. letu starosti znaša še vedno okrog ene tretjine. Čim starejši so ljudje, tem pogostejše živijo skupaj s

sinovo ali s hčerino družino; najbolj izrazito se dvigne sobivanje staršev po 85. letu starosti s hčerjo in njeno družino. Samovalec je od 50. do 65. leta starosti vsak deseti prebivalec Slovenije, nato njihov delež narašča. Med 75. in 80. letom jih skoraj tretjina samuje v gospodinjstvu, petina nima v hiši nikogar od svojih. Same pogosteje živijo ženske (22,9 odstotka) kot moški (13,2 odstotka). Podobne podatke je z raziskavo socialnega položaja vojaških invalidov leta 2004 ugotovila Zveza društev vojnih invalidov Slovenije. Dobra tretjina vojaških invalidov živi sama. S starostjo narašča odstotek tistih, ki živijo sami. Med družinskimi upravičenci je visok delež žensk oziroma vdov po padlih borcih ali umrlih vojaških invalidih, zato je višji odstotek tistih, ki živijo sami, v primerjavi z vojaškimi invalidi, ki so v večini moški, pričakovan. Zaskrbljujoč pa je bil podatek, da kar 2,5 odstotka tistih vojaških invalidov in 1,6 odstotka družinskih upravičencev, ki živijo sami, nima stikov z drugimi.

Izvajanje pomoči na domu

Vpogled v stanje sobivanja in samovanja starajočega se prebivalstva je nepogrešljiv pri načrtovanju oskrbe in nege na krajevni in nacionalni ravni. Ta vprašanja so redna vsebina demografskega raziskovanja. Analitsko poročilo projekta AHA.SI – Aktivno in zdravo staranje v Sloveniji z naslovom »Podpora samostojnemu bivanju v domačem okolju in dolgotrajna oskrba« se posebej posveča vprašanju izvajanja pomoči na domu v okviru dolgotrajne oskrbe. Poročilo navaja cilj Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva 2013-2020 (ReNPSV), da naj bi do leta 2020 pomoč na domu (vključno z oskrbo v oskrbovanih stanovanjih) prejelo 14.000 ljudi, oziroma 3,5 odstotka populacije starejše od 65 let, 1200 ljudi med 18. in 65. letom starosti (invalidne osebe, kronično bolni in osebe, ki izpolnjujejo pogoje po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb), zagotovili pa naj bi tudi 3000 mest v dnevni obliki varstva za starejše od 65 let ter 500 mest za posebne skupine starejših od 55 let. Cilj je lažje razumeti, če vemo, da je bilo v letu 2013 vseh uporabnikov pomoči na domu 9.425, kar je 2.885 več uporabnikov kot v letu 2012 (podatki iz analize Inštituta za socialno varstvo RS »Izvajanje pomoči na domu letu 2013«). Od tega jih je bilo leta 2013 60 odstotkov starih 80 let ali več. Z naraščanjem starosti narašča tudi delež žensk v primerjavi z moškimi. Prejemnic pomoči na domu je bilo približno dve tretjini (66,1 odstotka).

Analiza sestave pomoči na domu je pokazala, da je bil v letu 2013 največji delež gospodinske pomoči (39,9 odstotka), sledi pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (33,6 odstotka), najnižji pa je bil delež pomoči pri temeljnih dnevni opravilih (26,5 odstotka). Od leta 2011 dalje se je za 100 odstotkov zvišal delež pomoči pri ohranjanju socialnih stikov, skoraj v enakem odstotku pa se je zmanjšal delež pomoči pri temeljnih dnevni opravilih. Glede na dejstvo, da je bilo leta 2013 le 1,6 odstotka ljudi starih 65 let in več, ki so prejeli pomoč na domu, in da je le

21 (10 odstotkov) občin (Goriška in Spodnje-posavska regija) doseglo njihovo 3-odstotno vključenost, je na tem področju še veliko za postoriti. Med drugim kar nekaj občin nima podeljenih koncesij za zagotavljanje pomoči na domu in nima uporabnikov!

Prostovoljsko druženje s starim človekom

Prostovoljsko druženje ljudi je oblika zadovoljevanja temeljne potrebe po osebnem medčloveškem odnosu. V starosti je ta potreba še posebej živa. V raziskavi Maja Rant ugotavlja, kako velik potencial v skupnosti je prostovoljstvo: dve tretjini raziskane populacije sta pripravljene obiskovati starejše ljudi, tri četrtine si želi, da bi jih v starosti obiskoval prostovoljec. Zato apelira na državo, civilno družbo in stroko, da bi več vlagala v promocijo prostovoljstva.

Vloga neprofitnih organizacij v sistemu socialne oskrbe

V teoriji in praksi je že dolgo znano, da je za ljudi, ki so odvisni od pomoči drugih pri opravljanju dnevni življenjskih aktivnosti, najprimernejša oskrba v domačem okolju. Tu ne gre le za storitve, ki naj bi mu jih nudili sorodniki in svojci na njegovem domu, ampak za različne oblike dejavnosti, ki jih lahko nudi širše okolje, kot so npr. sosedje, prostovoljci, razna društva, upokojenske organizacije, četrtne in lokalne skupnosti itd. Vsi ti lahko veliko prispevajo h kakovostni, uspešni in učinkoviti oskrbi posameznika na njegovem domu in tudi za tiste, ki so v institucionalni oskrbi.

Večjo vlogo kot zdaj bi vsekakor lahko imele nevladne organizacije, različna društva, predvsem pri izvajanju pomoči na domu oziroma **podpornih dnevni opravil in ohranjanju socialni stikov**, torej za uporabnike, kjer intenziteta potreb ni zelo visoka. V Sloveniji je njihovo skupno število res impresivno (vseh NVO je več kot 26.000), vendar so to predvsem organizacije, ki nimajo zaposlenega niti enega profesionalca (82 odstotkov NVO). Čeprav nevladni sektor sloni na prostovoljstvu, njegove povečane vloge pri izvajanju oskrbe na domu ne bo mogoče pričakovati, če se v delovanje teh organizacij ne bo ciljno usmerilo več sredstev (npr. vsaj za vzdrževanje mreže prostovoljcev, njihovo usposabljanje in nadzorstvo), navaja Analiza izvajanja pomoči na domu.

Samovanje oži socialno in družbeno okolje posameznika, motena in prekinjena je socialna komunikacija, kar vodi v osamljenost in izolacijo. Posameznik, izključen iz družbenega dogajanja pa v veliki meri ne najde več pravega zagona in volje, da bi se vanj vključil sam. Pri tem je neprecenljive vrednosti prostovoljno socialno delo društev. Za kakovost življenja invalida, še posebej starejšega je namreč zelo pomemben socialni stik z enakimi ali podobnimi ljudmi ter z ljudmi, ki znajo poslušati in slišati. Vse to so potenciali invalidskih organizacij – društev.

Andreja Markovič

NEPRIZNANI JUNAKI NIKOLI DOKONČANIH VOJN

Bil sem še štiriletni otrok, ko je v mojem rodnem Lokavcu leta 1950 odjeknila močna eksplozija. Najprej nismo vedeli, zakaj gre, tako so mi pripovedovali starejši. Potem je prišel k nam stric Martine, sicer kotlarski mojster, in povedal, da so se na hribu Pri Čohih ponesrečili trije pastirčki: Jožko Bolko ter Mirko in Jožka Bolko. Bili so le nekaj let starejši od mene. Natančno se spominjam, kako naju je s triletno sestro Marijo stric Venko Bavčar peljal na kraj dogodka, ko so tam še ostajali ostanki razmesarjenih in ponižanih otroških teles. Stric naju je tako želel opozoriti na nevarnost, ki je pretila vsem nam zaradi ostankov municije po travnikih in gmajnah. Kasneje sem iz pogovorov z očetom Jožko in Mirko ugotovil, da sta tam ostala le fanta, deklico pa so odpeljali v bolnišnico v Vipavo, kjer je med prevozom izdihnila. Spominjam se tudi nikoli pozabljenih slik treh belih krst, ki so jih vsako po štirje šolarčki iz Lokavca nesli mimo moje rojstne hiše na en kilometer oddaljeno pokopališče. Za ta svečani pogreb seveda ni bilo prisotnih ne fotoreporterjev ne drugih časnikarjev. Vse skupaj je zgledalo kot nekaj nenaravnega, kot grozljiva pravljica, čeprav so se zlasti na Primorskem često dogajale take tragedije. Da, to so slike, ki sem jih videl na lastne oči. Kot štiriletni fantek še slutil nisem, da bom nekoč tudi sam, sicer bolj srečna, žrtev vojnega materiala.

Na očesni kliniki v Ljubljani sem srečal še veliko ranjenih in ponižanih obrazov civilnih žrtev vojne. Sprašujem se, kdo so, kdo smo ti ljudje. Smo posebna kategorija človeštva, ki mu je bila odvzeta svoboda. Označujejo nas in smo ljudje s posebnimi potrebami. V resnici smo vojne žrtve nedokončanih vojn, ki segajo preko uradnih datumov zaključka prve ali pa druge svetovne vojne. Smo civilne žrtve vojne, ne moremo praznovati sedemdeset let od osvoboditve, naše osebne tragedije so globoko povezane s prvo ali drugo vojno, raztresene so po kronikah in koledarjih tako imenovanega obdobja miru.

Beseda MIR je lepa in velika, žal je pa mi ne moremo izreči z zanosom in svečanostjo. Smo nepoklicni pirotehniki, ki smo s svojimi telesi odstranjevali ostanke vojn. V nekem smislu smo človeški roboti za odstranjevanje eksploziva z minskih polj širom sveta. Smo prisiljeni udeleženci vojn, ki so se za druge že končale. Naše junaštvo je posebne vrste, saj nikoli ne sodelujemo na paradah, ki slavijo zmage in vojni ponos posameznih držav. Za nas nikoli ne zvenijo častne salve, čeprav na svojih telesih nosimo neizbrisna odlikovanja ponižanih in razžaljenih junakov.

Ob tem se moram spomniti fantka, ki ga je smrtno ranila termična mina JNA in je na poti v ljubljanski Klinični center rotil zdravstveno osebje, naj ga ubijejo, ker tak noče več živeti. Ta žrtvovani otrok ni zame le primer najvišjega slovenskega človeškega dostojanstva, ampak dejanskega svetovnega univerzalnega dostojanstva. Je krik zgodovine Evrope in sveta, klic k miru in najsilnejša obsodba vojne. Še veliko takih krikov pozna naša slovenska in še posebej primorska domovina zaradi Soške fronte. Prav je, da se

ob stoletnici te zgodovinske tragedije spomnimo ne samo vojnih invalidov, kot pravimo, ampak tudi vseh tistih, ki Soško fronto doživljajo in so jo doživljali s tako imenovanimi kolateralnimi poškodbami. Le redki psihologi se ukvarjajo s posledicami vseh tihih zahrbtnih agresij vojne na civilno prebivalstvo, da ne govorim o otrocih, ki jim velikokrat postavljajo celo smrtonosne igrače. Koliko nedolžnih eksistenc vedno znova doživlja zahrbtnost gverilskih napadov razmetane prikrita municije v Angoli, v Bosni, na Bližnjem vzhodu in tudi povsod tam, kjer so topovi uradno zaključenih vojn že zdavnaj utihnili?

Dovolite mi, da vsem bratom in sestram v izkušnji zahrbtnega nepričakovanega orožja izrazim svoje spoštovanje in globoko solidarnost. Čeprav nobena vojna akademija ne priznava našega globokega izkustva vojne, se moramo zavedati in stalno opozarjati na obeležja nepriznane slave, na rane, ki se ne bodo nikoli zacelile, ker so del naše nesvobode, del naše ukradene svobode. Zato so naši prazniki svobode samo osebni ali pa vezani na uspehe in boj za priznanje naše kategorije. Moramo se torej še naprej združevati pod zastavo človeškega dostojanstva in stalnega opozarjanja na nesmisel in zločin vseh vojn, še bolj pa tistih, ki se nikoli ne končajo.

Še naprej se moramo zavedati, da predstavljamo najbolj bolni obraz zgodovine, absolutni negativum vojn, da smo kot neprofesionalni pirotehniki in z nasiljem poklicani za odstranjevanje vojnih materialov s svojimi lastnimi telesi. Zato bodimo častna predstraža miru, ki naj postane ideal človeštva tudi zaradi našega tihega boja in upornišтва.

V resnici smo civilne žrtve vojn obsojene na *ne-svobodo* in ne na *svobodo*, kot razmišlja Jean Paul Sartre z besedami o človeški eksistenci. To obsodbo doživljamo brez možnosti priziva, brez odvetnikov, kajti sodba je neizprosna in ne vključuje nobene možne pomilostitve. Tako smo slepi obsojeni na ječo teme, kakor je povedal veliki Leonardo da Vinci. Ta zapor, to ječo, pa kar nosimo s seboj. Isto velja za gluhaneme, ki jih sicer Leonardo ne omenja, ker so ga kot slikarja bolj zanimali slepi. Tudi gluhanemi nosijo s seboj okove neskončne tišine in oddaljenja od sveta zvokov. Podobno se dogaja vsem tistim, ki jim je kakorkoli telo in dušo pohabila nedokončana vojna. Tu mislim na vse raznolike psihične, duševne bolečine in traume, ki jih je težko posredovati drugim in so fatalno zapisane v našo psiho.

Zdi se mi nujno, da začnemo konkretnije in bolj prizemljeno razmišljati in poudarjati to svojo nesvobodo, ki vso demokratično družbo opozarja na strahote vojn, ki so nas dohitele in nas še vedno dohitevajo in bodo to še počele, dokler človeštvo ne bo priznalo miru kot edinega ideala, ki stoji na vrhu njegove hierarhične lestvice vrednot.

Zavedam se, da smo kot obsojenci na nesvobodo potisnjeni na rob življenja, da še tako urejena socialna oskrba tega ne more spremeniti, saj smo si vsak kanček svobode priborili, če smo si jo lahko, samo z velikimi žrtvami in samoodpovedovanjem. Kot nedolžni kaznjenci v različnih

getih in taboriščih zgodovine smo in bomo še dalje opozarjali na prikrito nasilje vojn. Brez slave pravih vojakov ali vojnih junakov smo zato najbolj elitna skupina bojevnikov, ki je v modrosti in absolutni bližini telesa spoznala

popačeni obraz človeške zgodovine, kot pravijo učeno *facies hipocratica* povzdigovane zgodovine, katere pot je bila doslej vedno tlakovana z žrtvami nedokončanih vojn.

Evgen Bavčar

DECEMBRSKI IZLET DVI PTUJ V LJUBLJANO IN NJENO OKOLICO

V programu kompenziranja invalidnosti in vključevanja invalidov v kulturno in družbeno življenje je DVI Ptuj organiziral enodnevni izlet z ogledom Tehniškega muzeja v Bistri pri Vrhniki in Ljubljane z vzponom na grad. Udeležilo se ga je 30 članov z družinskimi člani.

V meglenem zgodnjem dopoldnevu smo se z avtobusom odpeljali iz Ptuja, a nas je kaj kmalu pozdravilo sonce. Med vožnjo proti Ljubljani smo prisluhnili kratkim zanimivostim o zgodovini in položaju mesta Ljubljane. In že smo prišli na ljubljansko barje, kjer je v kraju Bistra, v nekdanjem

kartuzijanskem samostanu urejen Tehniški muzej Slovenije. Muzej je državnega pomena in varuje tehniško dediščino Slovenije. Ob vodstvu in strokovni razlagi smo si ogledali vseh devet oddelkov: prometnega, kmetijskega, peko kruha in mlinarstvo, kovačijo in kolarstvo, gozdarstvo, lesarstvo, lovstvo in gospodarsko kmetijska vozila. Z zanimanjem smo si ogledali vso nekdanjo tehniko in njen napredek.

Sledil je čas za kosilo, potem pa še kratka vožnja do Ljubljane. Postali smo na Vodnikovem trgu in med čakanjem na vzpenjačo, opazovali Miklavža, ki se je z njo spuščal navzdol med zbrano množico. Nato smo se popeljali na Ljubljanski grad. Žal nam je megla preprečila panoramski razgled po osvetljenem mestu. Smo si pa ogledali arheološko zbirko in kratko video produkcijo nastanka in spreminjanja gradu do današnjih dni.

Po spustu z gradu smo se sprehodili po okrašenih trgih in ulicah Ljubljane in prisluhnili večernemu, že prazničnemu utripu dogajanja.

Zadovoljni in polni lepih vtisov smo se vračali proti Ptuj.

Marija Uratnik, foto: Boris Fras

CIV NA PROBLEMSKO – RAZVOJNI DELAVNICI V ANHOVEM

Ob 100. obletnici začetka Soške fronte in 70. obletnici konca 2. svetovne vojne je Društvo civilnih invalidov vojn Primorske skupaj z Regijsko razvojno agencijo severne Primorske Nova Gorica in Združenjem partnerstvo za razvoj Kanalskega podeželja organiziralo problemsko, socialno – ekonomsko in razvojno delavnico v prostorih tovarne Salonit Anhovo.

Delavnica, ki je bila 29. oktobra 2015, je bila razdeljena na štiri problemske sklope:

1. Gozd in les - razvojna priložnost regij Slovenije,
2. Namera za ustanovitev združenja obmejnih občin EZTS po uredbi št. 1082/2006 Evropskega parlamenta in sveta,
3. Srednjesoška dolina v vojnih in povojnih časih in
4. Civilni vojni invalidi.

Z uvodnim nagovorom je druženje začel predsednik uprave Salonita Anhovo Julijan Fortunat. Na delavnici so sodelovali nekateri strokovnjaki s posameznih področij, med njimi prof. dr. Franc Pohleven – UL, Biotehnična fakulteta, zaslužni prof. dr. Andrej Šalehar, Kladis Kravos

- Zavod za zaposlovanje OE Nova Gorica, Edo Kozorog - Zavod za gozdove OE Tolmin, Črtomir Špacapan - RRA SP in Rajko Leban – Golea. Pod 4. sklopom z naslovom Civilni vojni invalidi so svoje predstavitve podali mag. Adolf Videnšek, Ciril Habe, Aldo Jerončič ter ddr. Evgen Bavčar.

Kot popestritev delavnice je bila predstavljena knjiga Bratje Slovani, ki sta jo v samozaložbi izdala oče in sin, Franc in Zoran Jerončič. Knjiga opisuje razmere in dogodke med in po 1. svetovni vojni na Kanalskem Kolovratu.

Z delavnico smo želeli spodbuditi reševanje perečih gospodarskih težav Kanalskega podeželja kot tudi kulturno – socialnih težav, vezanih na širše primorsko območje.

Pobude na gospodarskem in kulturnem področju so prejele vso podporo pristojnih ministrstev, medtem ko v zvezi z reševanjem problematike civilnih invalidov vojn nismo naleteli na pozitiven odziv pristojnega ministrstva.

Iris Pahor

ČLANI DVI CELJE OBISKALI MUZEJ ZELENEGA ZLATA

Vodstvo Društva vojnih invalidov Celje (DVIC) je oktobrsko sejo Izvršnega odbora DVIC pripravilo na malo drugačen način. Na povabilo župana občine Žalec Janka Kosa - izrekel ga je že na slavnostni akademiji ob 20. obletnici DVI Celje - so se naši člani odpravili v samo središče Spodnje Savinjske doline, doline zelenega zlata, in obiskali Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije, ki je odprlo svoja vrata natanko pred sedmimi leti.

Žal je bil župan Kos nepričakovano službeno zadržan, vendar je njegova služba poskrbela za prostor, program pa pripravila tako, da so naši predstavniki lahko izvedli tako sejo izvršnega odbora kot si tudi ogledali ta edinstveni, interaktivni muzej, ki, kot so poudarili gostitelji, ponuja sprehod skozi zgodbo hmelja v Spodnji Savinjski dolini.

Člani Izvršnega odbora so bili nad filmsko in vođeno predstavitevjo razvoja hmeljarske dejavnosti navdušeni, prav tako pa so bili povabljeni na degustacijo kulinaričnih dobrot s turističnih kmetij savinjskega območja. Seveda pa so okusili tudi izvrstno pivo, proizvod savinjskega hmelja.

Kot je znano, stoji muzej poleg Inštituta za hmeljarstvo in pivovarstvo Žalec, Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije v tem kraju pa je hkrati tudi primer dobre prakse in sodelovanja vseh občin v Spodnji Savinjski dolini, njenih prebivalcev in strokovnjakov, ki so projekt izpeljali do konca. Građivo v muzeju je namreč zbrano

Člani Izvršnega odbora DVIC ter predsednik Stane Mele so obiskali edinstveni muzej v Žalcu in tudi poskusili pijačo z začimbo zelenega zlata. Foto: Arhiv DVIC

tudi s pomočjo krajanov vseh okoliških občin, iz njihovih lastnih zbirk orodij pa tudi spominov. V muzeju lahko obiskovalec oživi in spozna zgodovino in običaje ter življenje hmeljarjev v Spodnji Savinjski dolini, središču hmeljarske tradicije v Sloveniji.

Vesna Tripkovič

DAN ODPRTIH VRAT V DRUŠTVU VOJNIH INVALIDOV NA DOLENJSKEM

V Društvu vojnih invalidov Dolenjske, Posavja in Bele krajine se nam kar dogaja. Tako je prišlo tudi vabilo na 4. dan odprtih vrat našega društva na Suhorju v občini Metlika, ki nam je obljubljalo bogat in raznovrsten program.

Na ta dan nas je ves dan božalo jesensko sonce. Dobrodošlica v gasilskem domu Suhor z belokranjsko pogačo in »Mojčinim« čajem je bila dober začetek dneva odprtih vrat.

Program je bil bogat in raznovrsten:

- tekmovanje v pikadu proti članom društva upokojencev Suhor,
- predavanje o pomenu zdrave pitne vode,
- učna ura izdelovanja cvetja,
- predavanje o vplivu gibanja na zdravje,
- predstavitev knjige zgodb člana DVI,
- udeležba na komemoraciji ZZB Metlika ob spomeniku padlih borcev XIV. divizije.

Ljubitelji športnih dejavnosti so tekmovali v pikadu in dosegli lepe rezultate. Z zanimanjem smo sledili predavanju ekologa Igorja Šenice, ustanovitelja in predsednika društva Bober. Veliko vemo o tem, pa vendar vedno zvemo kaj novega, zanimivega in pomembnega, kako lahko sami pripomoremo k izboljšanju naših voda.

Prelep dan me je zvabil na delavnico izdelovanja cvetja iz krep papirja, pod vodstvom Jožice Horvat. Ni tako preprosto kot je videti na prvi pogled. Spretni prsti inštruktorice so nam nazorno kazali postopek, moj izdelek pa je bil daleč od pokazanega vzorca. Še kakšna urica ali dve vaje ne bi škodili.

V družbi povabljenih predstavnikov DVI Koper mi je kosilo hitro minilo. Lovski golaž je bil prava izbira naše gospe Marijane. Predstavnik koprskega društva sta organizacijo in pestrost dogajanja zelo pohvalila in izrazila zadovoljstvo, ker sta ob spremljanju programa dobila tudi ideje, uporabne za njihovo društvo.

Posebej pa moram izpostaviti predstavitev prvenca člana Društva vojnih invalidov Dolenjske, Posavja in Bele krajine, gospoda Stanislava Šukljeta. Knjiga Veliki Jože mi je v pogovoru avtorja in voditeljice predstavitve, Anice Kopinič, podžupanje občine Metlika vzbudila željo, imeti jo. Z interpretacijo odlomkov so zgodbe oživele in marsikoga spomnile na otroštvo. Nastop učencev Osnovne šole Suhor v belokranjskih oblačilih je navdušil. S prikazom v

knjigi opisane otroške igre poganjanje obročev, ki se je izkazala za zelo zahtevno spretnost, tudi za vrstnike avtorja, ki so poskusili ali jim še »gre«, pa je bil dosežen vrhunec dogajanja. Sledil je gromek aplavz.

S pozdravnim govorom Janeza Štrbenca, ki je odlično nadomestil našega predsednika, se je začela tudi slovesnost ob spomeniku padlim borcem XIV. divizije. Spet so se izkazali učenci Osnovne šole Suhor, ki so slovesnost obogatili s petjem in deklamacijami.

Dan se je prevešal v večer in polni vtisov smo se odpravili proti domu, hvaležni za tako lepo druženje.

Jožica Mencin

NEKAJ AKTIVNOSTI DRUŠTVA CIVS LJUBLJANA

V juniju smo organizirali regijsko srečanje civilnih invalidov vojn iz občin Cerknica, Loška dolina, Logatec in Vrhnika. Irena M. Koželj Levičnik, profesorica v pokoju, nam je predavala na temo demenca in motnje spomina s preventivnimi vajami.

Skupina za samopomoč se je na poti do čudovite narave pri Bloškem jezeru, kjer smo v naravi iskali notranje ravnovesje, ustavila tudi na Trubarjevi domačiji na Rašici. Ogledali smo si spominsko hišo z mlinom, žago in gospodarsko poslopje.

V juliju smo obiskali Park vojaške zgodovine v Pivki, kjer smo si ogledali muzejsko zbirko, notranjost podmornice, Ekomuzej Pivških presihajočih jezer, najbolj pogumni pa so se odpravili na pohod do Alpskega zidu na Primožu. Po ogledu smo se odpravili proti Postojni, do gradu Prestranek, kjer smo poskusili govedino sorte črni angus, si ogledali posestvo in živino ter se poučili o ekološkem kmetijstvu.

Oktober je čas za pečenje kostanja, zato smo se odpravili na kostanjev piknik na mariborsko Pohorje. V spremstvu vodiča smo se sprehodili do čudovitega Črnega jezera in srečanje zaključili v planinski koči.

Oktobra smo se zbrali CIV iz občin Velike Lašče, Ribnica, Sodražica in Kočevje in izpeljali regijsko srečanje s predavanjem na temo »Kako si pomagamo sami – premagovanje ovir v vsakdanjem življenju«. Pridružil se nam je tudi podžupan občine Kočevje, Predrag Baković, ki je z veseljem sodeloval in reševal preventivne vaje, ki jih je pripravila predavateljica Irena M. Koželj Levičnik.

V okviru programa športa smo šli na pohod na Goli vrh. Od tam smo se odpravili do najatraktivnejše vojaško-zgodovinske gradbene dediščine iz obdobja pred drugo svetovno vojno, t. i. »Rupnikove linije«. V eni izmed dvoran, 25 m pod zemljo smo s pomočjo svetilk tekmovali v balinanju z lesenimi krogli.

Konec oktobra smo se na pobudo in povabilo našega člana Zgonca, sestali na Konjeniškem društvu Podhójca – na kmetiji odprtih vrat, src in rok. Prijazna gospodična nas je podučila o konjih, najbolj pogumni so se preizkusili v terapevtski ježi, ogledali smo si slap Kobilji curek in dan zaključili v veseli družbi. Da pa ni bilo le veselo, smo se lotili tudi resnejših tem povezanih z našo invalidnostjo.

Petra Kapš

SPOMIN NA PADLE BORCE RADOMELJSKE ČETE NA GOLČAJU

V spomin na padle borce Radomeljske čete, 25. oktobra 1941 na Golčaju nad Blagovico, je Združenje borcev za vrednote NOB Lukovica z Občino Lukovica in KO ZB za vrednote NOB Radomlje pripravilo spominsko slovesnost ob spomeniku v gozdu na Golčaju, v spomin na tragedijo, ki se je na tem kraju zgodila 25.

oktobra 1941 med nemško ofenzivo. Na spominski plošči piše: »Tu na Golčaju so po izdajstvu padli borci Radomeljske čete v boju z Nemci, deset borcev NOB in šest borcev tik pred osvoboditvijo 1945. leta, v tem kraju.«

Letošnje spominske slovesnosti, se je udeležilo veliko podpornikov NOB-ja, praporščakov, mladih in starejših, ki so se zbrali v gozdu ob cerkvi svete Neže nad požgano domačijo, kjer je postavljen spomenik z imeni padlih borcev in aktivistov. Med udeleženci so bili tudi župan

Občine Moravče Martin Rebolj, predsednica Društva upokojencev Moravče, občinski svetniki, predsednik borčevske organizacije Moravče Jože Kvedar pa tudi delegacija Društva vojnih invalidov Domžale s predsednikom Brodar Jožetom, ki je položila vence in prižgala sveče ob spomeniku s poklonom borcem Radomeljske čete.

Navzoče je pozdravil Marjan Križman, predsednik Občinske borčevske organizacije za vrednote NOB Lukovica, ki je obudil spomin na dogodke izpred 74 let, ko so na tem mestu pod krogli nemških vojakov zaradi izdajstva darovali svoja življenja borci Radomeljske čete. Sledil je še kulturni program.

Po slovesnosti so navzoči skupaj zapeli v spomin na padle junake, nato pa je sledilo tovariško srečanje.

Jože Novak

V SPOMIN VINKU KOLENCU, DOLGOLETNEMU IN ČASTNEMU PRESEDNIKU DVI CELJE

Nazadnje sem ga videla v poletnih vročih mesecih v pisarni, na sedežu Društva vojnih invalidov Celje (DVIC), kjer je imel svojo mizo, svoj prostor. Prebiral je neke dokumente, dvignil pogled in njegove tople, živahne, modre oči so zasijale. Vedno se je razveselil sogovornika. Vedno je ponudil bombone. In vedno je rad pokramljal, najraje o časih, ko je bil še mlad.

Vinko Kolenc se je rodil 3. februarja 1924 v Šenčurju pri Kranju, a so se kmalu preselili v Ljubljano, na Cesto dveh cesarjev, kjer je mladi Vinko živel vse do začetka vojne. Pogumni in rosn mladi Vinko je bil vse od začetka okupacije naše domovine aktivist, sprva kot kurir v času okupirane Ljubljane, kjer je raznašal letake, obešal zastave, dostavljal zdravila in pomagal partizanom. Ko je o teh časih pogosto pripovedoval, se je rad spominjal, kako je na svojem kolesu prenašal pošto OF iz središča Ljubljane do Iga. Kolenc je bil namreč najprej v Iškem vodu, kasneje se je pridružil Ljubljanski brigadi, po opravljenem podoficirskem tečaju pa ga je pot vodila v Idrijo, kjer je postal član Gradnikove brigade. V vojni je bil tudi ranjen. Kolenc je bil vse do osvoboditve intendant, in sicer ga je vodstvo poslalo na Koroško v Zapadni koroški odred.

Dejaven pa je bil tudi po osvoboditvi. Kot poveljnik kriminalnega oddelka je najprej delal v zaporu Stari pisker, dve leti je bil zaposlen na policiji v Kranju, po opravljenem strokovnem izpitu za visokokvalificiranega delavca trgovinske stroke pa je po letu 1959 delal še kot trgovski potnik.

Ves čas je bil aktiven tudi pri društvu in sekciji vojnih invalidov v okviru Zveze borcev NOB, v pogovorih z mano pa je rad obudil spomin tudi na leta udarniškega dela v Celju po vojni; sodeloval je pri odstranjevanju ostankov porušene pravoslavne cerkve, pri gradnji novega Zadružnega doma itd. »Imam odlikovanje Srebrni znak Republike Slovenije, dve odlikovanji za hrabrost, madžarsko medaljo iz leta 1944, odlikovanje III. Reda, vojni čin kapetana I. Klase ...,« mi je s ponosom nekoč pripovedoval Kolenc in

poudaril, da je bil leta 1955 tudi predsednik krajevne organizacije Vojaških vojnih invalidov Savinja in zadnji predsednik Združenja vojaških vojnih invalidov občine Celje leta 1962. Spomnimo, da se je takrat Zveza vojaških vojnih invalidov Slovenije priključila Zvezi borcev NOB Slovenije.

Društvo vojnih invalidov Celje (DVIC) je bilo znova ustanovljeno 14. junija 1995 in se je takoj priključilo ZDVIS, prvi predsednik DVI Celje pa je bil spet naš Vinko Kolenc, vojaški vojni invalid NOB in nosilec partizanske spomenice iz leta 1941. Drugi predsednik, ki je društvo vodil od leta 1996 do leta 2005, je bil Rudi Žugelj, vojaški vojni invalid in prvoborec NOB. Od leta 2005 pa je Društvu vojnih invalidov Celje vse do aprila leta 2011 vnovič predsedoval Vinko Kolenc, potem pa je svoje neutrudno vodenje, ki je preraslo v poslanstvo, prepustil Stanetu Meletu. Slednji je na skupščini IO sprejel sklep, da se Vinku Kolencu dodeli naziv častni predsednik DVIC.

Vinko Kolenc je odšel tiho in mirno. 10. septembra so se mu vsi člani na seji izvršnega odbora poklonili v spomin. V spomin na pot in delo neutrudnega predsednika, na dolga leta in desetletja dela in zavzemanja za pravice vojaških invalidov, skrbi in bdenja nad organizacijo, na področju upravljanja in poslovanja, načrtovanja dejavnosti, v spomin na človeka, ki je skrbel za povezovanje članov, članic in njihovih svojcev na najrazličnejše načine, ki je srčno rad sodeloval na tekmovanjih, organiziral srečanja, obiskoval člane na domu, v domovih za ostarele, jih obveščal o vseh dogodkih in jih imel rad. Ob vsem tem se je ves čas zavzemal za ohranjanje zgodovinskih vrednot in tradicije Zveze društev vojnih

invalidov Slovenije. Njegov moto, zapisujem že drugič: »Znam ceniti življenje!«

Vinko je bil nekoč najbolj vesel objave slike iz mladosti. Pravil je, da so takrat žarele njegove oči. Vem, da bi bil tega, da bo slika iz partizanskih dni objavljena tudi v Naših vezeh, spet zelo vesel. Počivaj v miru, spoštovani predsednik.

Vesna Tripkovič

S soborci leta 1943 (Vinko je prvi z leve strani).

Foto: Arhiv Vinka Kolenca

UNIKATNI GOBELINI NA OGLED TUDI ŠIRŠI JAVNOSTI

Čeprav smo Zoro Adlešič v naši reviji že na kratko predstavili, vedno znova obnemimo ob njenih stvaritvah, ki krasijo njen dom, občasno pa tudi razstave, ki jih pripravljajo tudi drugje po Sloveniji. Tako je umetnine znamenite Žalčanke lani gostila Medobčinska splošna knjižnica Žalec, razstavo unikatnih gobelinov pa so lani na ogled postavili tudi v Kambičevi galeriji v Metliki. Mož Zore Adlešič, Miroslav Adlešič, s katerim sta skupaj ustvarjala gobeline in okvirje zanje, sicer priljubljeni in spoštovani profesor ter ugledni znanstvenik, je bil namreč po rodu Belokranjec.

Miroslav Adlešič, fizik, kemik in matematik, se je med drugo svetovno vojno začel ukvarjati tudi s slikarstvom, po letu 1981, ko sta se z Zoro preselila v Žalec, pa je začel delati tudi barvne osnutke za gobeline, ki jih je izdelala njegova žena Zora. Skupaj sta ustvarila 67 unikatnih gobelinov, z izvirno abstraktno motiviko, po moževi smrti pa je Adlešičeva nadaljevala z ustvarjanjem. Med drugim izdeluje tudi unikatne kvačkane namizne prte.

91-letna Žalčanka pa ni zgolj umetnica, temveč ves čas tudi aktivna članica pododbora DVI Žalec, pravzaprav kar ena tistih članic Zveze društev vojnih invalidov Slovenije (ZDVIS) z najdaljšim stažem. Članica je namreč vse od njene ustanovitve, torej od septembra 1945, ko je Zveza vojaških vojnih invalidov Slovenije še delovala kot samostojna organizacija in kasneje kot del Zveze združenj borcev NOB. Zora Adlešič se je vsa ta leta udeleževala številnih aktivnosti ZDVIS. Kot aktivna članica pododbora Žalec, znana tudi po izjemnem socialnem čutu, je starejše člane in članice obiskovala na domu, ugotavljala njihovo socialno stanje ter predlagala obliko pomoči, ki jo je lahko ponudilo društvo. Udeleževala

pa se je tudi vseh srečanj in izletov, zaradi operacije na hrbtenici pa tega zadnja leta, žal, ne zmore več.

Na slavnostni akademiji ob 20. obletnici DVIC je Adlešičeva iz rok predsednika DVIC Staneta Meleta prejela tudi posebno priznanje za ogromen prispevek k uspešnemu delovanju in splošnemu ugledu društva. Pred kratkim, v tistem jesenskem času, pa so našo članico na njenem domu obiskali predsednik DVIC Stane Mele, predsednik socialne komisije DVIC Stane Markovič ter žalski župan Janko Kos. Uživali so v čudovitem ambientu Zorinih umetnin, se poklonili njenemu ustvarjanju z zapisom v spominski knjigi ter poklepetali z domačinko. Znamenita Žalčanka bi rada namreč podarila del svoje zbirke občini Žalec. Vsekakor pa zaželimmo naši dolgoletni in prizadevni članici ZDVIS, da bi še vrsto let uživala v naši družbi in ustvarjanju svojih gobelinov.

Vesna Tripkovič, foto: arhiv DVIC

'ŠTETJE LET NE POMAGA ŽIVET, TREBA SE JE BORIT.'

Letošnjo jesen je naš prizadevni predsednik Društva vojnih invalidov Celje (DVIC) Stane Mele skupaj s predsednikom socialne komisije pri DVIC Stanetom Markovičem opravil še en prijazen obisk. Obiskala sta 93-letno Milko Povše, ki se zaradi zdravja ni mogla udeležiti slavnostne akademije ob 20. obletnici našega društva, zato ji je Stane Mele priznanje izročil kar na njenem domu. Povšetova je bila aktivna sodelavka med NOB-jem, je članica Društva izgnancev Slovenije (DIS) in članica Zveze društev vojnih invalidov Slovenije (ZDVIS), znana pa je tudi po svojem ustvarjanju. Povšetova namreč že vrsto let prijateljuje s poezijo.

Pravzaprav je Povšetova, rojena leta 1922, že v osnovni šoli veliko brala. Pisati je začela dvajset let pozneje, ko je bila v taborišču Auschwitz, vendar bolj v sebi, njeno pravo pesniško razodetje, a se je zgodilo kasneje, ko je bila že obdana z vnuki

in je imela čas tudi za izdajo pesniških zvezkov. A pojdemo od začetka. Povšetova je, potem ko so jo ujeli in zaprli v celjski Stari pisker, kar tri leta preživela v zloglasnem nemškem koncentracijskem taborišču. To so bili najhujši časi, a naša članica je preživela zaradi svoje vztrajnosti in trdoživosti. Vztrajna, trdoživa, človekoljubna in aktivna pa je bila Milka Povše tudi po vojni, aktivno pa je sodelovala v DVI Celje, pododboru Žalec.

Svoje življenje je naša članica doživeto in pronicljivo opisovala v svojih literarnih delih, napisala je namreč več kot tisoč pesmi, bogat je tudi njen prozni opus, prav tako zanimivi pa so tudi zapisi o domačih krajih, ljudeh in običajih. Leta 2012 so ob prazniku občine Braslovče, naša članica je namreč iz Orle vasi pri Braslovčah, Povsetovi podelili občinsko priznanje, častni znak občine.

Priznanja pa ni dobila le od občine, posebno listino, priznanje in zahvalo je prejela tudi za njeno dolgoletno članstvo in delo v DVIC ter pisateljsko ustvarjanje.

Milka Povše je v samozaložbi izdala osem knjig, njen prvenec *Iz pekla k soncu* smo v Naših vezeh že predstavili. Da Milka Povše ne šteje let, saj »nam štetje ne pomaga živeti«, kot je nekoč sama povedala, priča tudi njena neverjetna volja v teh, častitljivih letih. »Bolje je težave premagovati, v miru živeti in čim dlje zdrav ostati,« odmevajo njene besede v medijih in med ljudmi. Naši članici želimo obilo zdravja in še veliko pesniških stvaritev.

Vesna Tripkovič, foto: Stane Markovič

IGRA NEKOČ IN DANES

Ko gledam otroke, kako se igrajo,
(brez dragih igrač se igrati ne znajo)
mi misel uide nazaj v tiste dni,
ko v hiši prastari smo majhni bili.
Cel kup otrok okrog hiše tam skače,
pri hiši nikoli denarja dovolj
in nikoli nič za igrače.
Pa mislite, da se nismo igrali?
Lovili smo se in preskakovali,
pa »trden most« in podobne igre smo znali.
Pozimi smo se igrali kar v hiši,
če drugega ne, smo se šli slepe miši.
Preštejte igrače, ki smo jih pri igri rabili.
Bom tiho, da se ne boste zmotili.

Milka Povše

naše vezi obveščamo

DEJAVNOSTI DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN JANUAR – MAREC 2016

MDCIV Maribor

Januar:

Ogled gledališke predstave, meddruštveno srečanje v šahu z DU Rogoza.

Februar:

17. februar - Predavanje z delavnico z naslovom Naravno nad težave z dihalo (ZDCIVS),
začetek treningov pikada in šaha (ob sredah).

Marec:

Zbor članov s kulturnim programom ob materinskem dnevu.

DCIV Dolenjske, Bele Krajnine in Posavja

Januar: Delavnica s področja zdravstvenega varstva starejših oseb.

Februar: Začetek z obiski članov – civilnih invalidov vojn na domu, seja UO DCIV Dolenjske, Bele Krajnin in Posavja.

Marec: Praznovanje dneva žena – 8. marec, predavanje z naslovom »Skrivnost je v odnosu« (organizira ZDCIVS).

DCIV SLOVENIJE LJUBLJANA

januar - marec

- Srečanje CIV ob pustnem rajanju - predvideno 9. februarja,
- zbor članov društva v marcu,
- koncert ob dnevu žena,
- solne terapije v Šmarci pri Kamniku,
- kopanje v Snoviku z vodeno vadbo ali v drugih zdraviliščih po Sloveniji,
- srečanja v samopomočnih skupinah,
- regijska srečanja CIV. Poleg družabnega srečanja bomo pripravili tudi predavanje s preventivnimi praktičnimi vajami,
- obiski članov,
- predavanja,
- druženje članov v dnevnem centru: tedenska telovadba; vaje za ožilje, hrbtenico in vratni obroč; urjenje spomina.

Prijave zbiramo na tel. št.: 01/52 11 088

OHRANJEVANJE ZDRAVJA VOJNIH INVALIDOV V TERMAH ČATEŽ ZA LETO 2016

ZDVIS je od DVI Severne Primorske najel enoto za ohranjanje zdravja - hiško v Termah Čatež. Hiška ima št. 60 – 20. Njena neto površina meri 36,9 m², dvoriščne površine pa je 76 m². Hiška ima spalnico, dnevni prostor, kuhinjo, kopalnico in hodnik. Ogrevana se s termoakumulacijsko pečjo in s klimatsko napravo. V ceno (175,00 EUR na teden, od nedelje do nedelje) so vštete kopalne karte za vse prijavljene osebe, oziroma za največ 6 uporabnikov.

Posteljnino, kopalniško in kuhinjsko perilo je treba

prinesti s seboj. Prihod v enoto je po 14. uri, odhod pa do 11. ure. Po prihodu v Terme Čatež se je treba oglasiti v recepciji kampa, kjer se prijavite in oddate dokumente, prejmete ključ hiške in kopalne karte za prijavljene uporabnike.

Spodaj je razpored terminov za društva vojnih invalidov. Če katero društvo ne more zasesti predvidenega termina, naj to takoj sporoči ZDVIS, da bo o možnosti uporabe hiške v tem terminu obvestil druga društva.

TERMINSKI PLAN ZA LETO 2016:

DRUŠTVO	TERMINI				
CELJE	7.2. - 14.2.2016	8.5. - 15.5.2016	14.8. - 21.8.2016	9.10. - 16.10.2016	4.12. - 11.12.2016
DOLENJSKE, POSAVJA IN BELE KRAJINE	14.2. - 21.2.2016	24.4. - 1.5.2016	21.8. - 28.8.2016	11.12. - 18.12.2016	
DOMŽALE		27.3. - 3.4.2016	24.7. - 31.7.2016	13.11. - 20.11.2016	
GORENJSKA	31.1. - 7.2.2016	12.6. - 19.6.2016	4.9. - 11.9.2016	20.11. - 27.11.2016	
GROSUPLE		3.4. - 10.4.2016	28.8. - 4.9.2016		
KOROŠKA		13.3. - 20.3.2016	10.7. - 17.7.2016	30.10. - 6.11.2016	
LJUBLJANA	24.1. - 31.1.2016	28.2. - 6.3.2016	10.4. - 17.4.2016	17.7. - 24.7.2016	6.11. - 13.11.2016
MARIBOR	3.1. - 10.1.2016	1.5. - 8.5.2016	31.7. - 7.8.2016	27.11. - 4.12.2016	
NOTRANJSKE		5.6. - 12.6.2016	18.9. - 25.9.2016		
POMURJA MUR- SKA SOBOTA		22.5. - 29.5.2016	25.9. - 2.10.2016	16.10. - 23.10.2016	
PTUJ		17.4. - 24.4.2016	7.8. - 14.8.2016	18.12. - 25.12.2016	
SEV. PRI. REGIJE	10.1. - 17.1.2016	21.2. - 28.2.2016	19.6. - 26.6.2016	23.10. - 30.10.2016	
SEŽANA		15.5. - 22.5.2016	29.5. - 5.6.2016	11.9. - 18.9.2016	
SLOVENSKE ISTRE KOPER	17.1. - 24.1.2016	20.3. - 27.3.2016	26.6. - 3.7.2016	2.10. - 9.10.2016	
ZASAVJE		6.3. - 13.3.2016	3.7. - 10.7.2016		

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR; MATJAZH HLADNIK	SPREMNI POJAV	STARI GERMANI	DELAVEC Z EKSPLO- ZIVOM V KAMNO- LOMU	OVALEN KROŽNIK	SAŠA EIN- SIEDLER	VOTLA MOČVIRSKA RASTLINA	GESLO		SLABA NAVADA	OBZIR, UPOŠTEV	GOJMI LEŠNJAK	NEBESA, PARADIŽ	DNEVNIK, ZAPISNIK	KRHKA TEŽKA KOVINA (Mn)
OSAMLJE- NOST, SAMOTA							PRIKAZ OSNOVNIH SMERNIC STRANKE							
PEVEC DRAGO- JEVIČ							POJAS- NILO							
							RASTLINA KOPITNIK							
MEHURČ- KASTA TEKOČINA					AFRIŠKA DRŽAVA						JAPONSKI DENAR			
					OPRAVA						ZABOJ			
PRIPIRAVA ZA OMETANJE						IZMEČEK, IZVRŽEK						NIKO GORŠIČ		
						VERDIJEVA OPERA						BLAGO ZA KAVBOJKE		
VODNI VRTINEC				STAVBA ZA KRMO PRVOTNI, OSNOVNI TIP							VRSTA ŽITA			
ALFI NIPIC			DOSPETJE								FRANC. IGRALEC GABIN ALBANSKA LUKA			
			VELIKA JEZA											
POMLAD							VAJA, VEŽBA						GRAVI- TACIJA	GLAVNO MESTO GEORGIE
							GLAVNO MESTO EGIPTA							
POMOČ: ALEMANI PARNA PORENTA VIRH	NAŠ GLAS- BENIK IN PEVEC (GAL)	NAMAKA- NJE							DEBELEJŠI DROG					
		RULADA							SEZNAM POGLAVIJ V KNJIGI					
ŠVEDSKA IGRALKA GARBO						KLEPTO- MANKA IZ POPEVKE SEME V JABOLKU					DEL TENI- ŠKE IGRE			
											GLAVNO MESTO GRČIJE			
AMERIŠKI ROCK PEVEC (JON BON)					TEKOČINA ZA PITJE							ŽIGA LAMBERG		
					AMERIŠKA IGRALKA (TARA)							PESNIK ŽUPANČIČ		
UROŠ LAJOVIC			PREGLED SKOZI STVAR							1000 KG				
			SPOJ NA OBLAČILU							NEKDANJI RUSKI VLADAR				
GROBO SUKNO, RAŠEVINA				TV REA- LIZATOR VODNIK LADO AMBROŽIČ				TOPILO ZA LAKE						
								SERGEJ PAHOR						
PISEC IDIL							LASTNOST MORSKE VODE							
ŠEGA, OBIČAJ							NEKDANJI TELOVA- DEC, ČLAN SOKOLA (JANEZ)							

Rešitev križanke pošljite na: **ZDVIS, Uredništvo Naših Vezi, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Srečka VOVK**, Kajuhova 6, Nova Gorica
2. **Bojan MAJER**, Tovarniška 12i, Logatec
3. **Dragica VOJNOVIČ**, Cesta na Markovec 2, Koper